

ปลาช่อน

สุจิตต์ โรจนพิทักษ์

ปลาช่อน

หนังสือวิชาการประมง
เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงปลาเศรษฐกิจ

ปลาช่อน : สุจินต์ ไรจนพิทักษ์

ISBN-10 : 974-94063-6-2

ราคา 75 บาท

พิมพ์ครั้งที่ 3 : เมษายน 2559

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สุจินต์ ไรจนพิทักษ์

ปลาช่อน-- พิมพ์ครั้งที่ 3 --กรุงเทพฯ : เกษตรสยาม, 2549.

96 หน้า

1. ปลาช่อน--การเลี้ยง. I ชื่อเรื่อง.

639. 37764

ISBN 974-94063-6-2

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2543

บรรณาธิการ : คณิต ศรีแปง

กองบรรณาธิการ : ธนัส สานสัมพันธ์ สุริย์ ธรรมศร

วิชุด คชชาติ คงวุฒิ นาเกรียงไกร

อาร์ตเวิร์ค : สุภาวดี เวียงรักษ์

พิสูจน์อักษร : จันทร์เพ็ญ พูลคำช่วย

ออกแบบปก : คมสันต์ ถนอมรัตน์

พิมพ์ที่ : ยักษ์สยามการพิมพ์

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย : สำนักพิมพ์เกษตรสยาม

โทร. 0-2869-7056 Fax: 0-2869-7308

คำนำ

ปลาช่อนเป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และนับเป็นปลาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและสูงมาตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะเนื้อปลาช่อนมีรสชาติอร่อย และเนื้อละเอียด นุ่ม เนื้อแน่น มีก้างน้อย และเนื้อปลาช่อนสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายรูปแบบทั้งเป็นอาหารคาวและขนมหวาน อีกทั้งมีราคาค่อนข้างแพง นอกจากนี้ปลาช่อนยังเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย มีความอดทน และสามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้ดี

เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณปลาช่อนที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติได้ลดลงอย่างมากด้วยสาเหตุต่างๆหลายประการ แต่ความต้องการบริโภคปลาช่อนกลับเพิ่มสูงขึ้นทุกปีตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นปริมาณปลาช่อนจากแหล่งน้ำธรรมชาติจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค จึงต้องนำปลาช่อนมาทำการขยายพันธุ์และเลี้ยงในบ่อเพื่อเพิ่มผลผลิตปลาช่อนให้เพียงพอับความต้องการของผู้บริโภค และพบว่า การเลี้ยงปลาช่อนในบ่อดินในปัจจุบันประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถจำหน่ายได้ราคาสูง และมีแนวโน้มการตลาดที่ดี

สุจินต์ ไรจนพิทักษ์

สารบัญ

ความสำคัญและประวัติปลาช่อน.....	5
รูปร่างและลักษณะทั่วไป.....	8
อุปนิสัยปลาช่อน.....	11
การผสมพันธุ์วางไข่ตามธรรมชาติ.....	13
การพัฒนาการของไข่และลูกปลาวัยอ่อน.....	16
การรวบรวมลูกพันธุ์ปลาช่อนจากแหล่งน้ำธรรมชาติ.....	25
การเพาะพันธุ์ปลาช่อน.....	28
ความแตกต่างของเพศปลาช่อน.....	28
การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์.....	29
การเพาะพันธุ์โดยวิธีเลียนแบบธรรมชาติ.....	30
การเพาะพันธุ์โดยวิธีการผสมเทียม.....	31
การอนุบาลลูกปลาช่อน.....	38
การเพาะเลี้ยงไรแดง.....	44
คุณสมบัติของน้ำที่เหมาะสมใช้เลี้ยงปลาช่อน.....	49
การเลือกสถานที่สร้างบ่อเลี้ยงปลา.....	57
การขุดบ่อเลี้ยงปลาช่อน.....	61
การเลี้ยงปลาช่อนในบ่อ.....	67
การเตรียมบ่อ.....	67
การลำเลียงขนส่งลูกพันธุ์ปลา.....	70
การปล่อยและอัตราการปล่อย.....	71
อาหารและการให้อาหาร.....	73
การถ่ายเทน้ำ.....	76
การจับปลาและการลำเลียง.....	77
ความแตกต่างระหว่างปลาช่อนหนักกับปลาช่อนเลี้ยง.....	80
โรคปลาช่อนและการป้องกันรักษา.....	81
เอกสารอ้างอิง.....	94

บทที่ 1

ความสำคัญและประวัติปลาช่อน

ปลาช่อนเป็นปลาน้ำจืดพื้นเมืองของไทยที่ทุกคนรู้จักดี เป็นปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศและครองใจผู้บริโภคมาหลายศตวรรษ เนื้อมีรสชาติอร่อย เนื้อแน่น นุ่มและละเอียด มีก้างน้อย มีราคาค่อนข้างแพง เนื้อปลาช่อนสามารถนำมาใช้ประกอบอาหารได้หลายรูปแบบตามขนาดของปลา เช่น แกง แกะชะ ฉู่ฉี่ ต้มยำ นึ่ง ทอด เผา ทำเค็ม ทำแห้ง รมควัน ท่อหมก ตลอดจนทำปลาร้าปลาแจ่ว ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากปลาช่อนสามารถเก็บไว้ได้นานและจำหน่ายได้ราคาดี ปลาช่อนนับเป็นปลาที่อยู่ในความนิยมของผู้บริโภคอย่างแพร่หลายและสูงมาตลอดตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน และมีขายตามท้องตลาดตลอดปี

ปลาช่อนเป็นปลาที่มีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมและปรับตัวตามสภาพแวดล้อมต่างๆได้ดี สามารถอาศัยอยู่ในที่ขึ้นโดยไม่มีน้ำได้เป็นเวลานาน เนื่องจากปลาช่อนมีอวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจอยู่ในกระพุ้งแก้มเหนือเหงือก ที่สามารถรับเอาออกซิเจนที่อยู่ในอากาศมาช่วยในการหายใจโดยตรง จึงทำให้ปลาช่อนสามารถอยู่ในน้ำที่ขาดออกซิเจนหรือบนบกได้นาน นอกจากนี้ปลาช่อนยังสามารถอยู่ได้ในน้ำกร่อยที่มีความเค็ม 0.2-0.3 เปอร์เซ็นต์และมี pH ตั้งแต่ 4.0-9.0

การแพร่กระจายของปลาช่อนในธรรมชาติเป็นไปอย่างกว้างขวางสำหรับในประเทศไทยนั้นพบปลาช่อนอาศัยแพร่กระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งน้ำจืดทุกภาคของประเทศ เช่น แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ สระ คู ทะเลสาบ ในนาข้าวที่มีน้ำขัง และตามแหล่งน้ำจืดทั่วไป นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าพบปลาช่อนอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืดของอีกหลายประเทศ เช่น

ปลาช่อน

บริเวณภาคใต้ของประเทศไทย จีน ฟิลิปปินส์ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ศรีลังกา และประเทศต่างๆ ในแอฟริกา เป็นต้น

ในสมัยก่อนนั้นปลาช่อนที่วางขายตามท้องตลาดจะเป็นปลาที่จับมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันปริมาณปลาช่อนที่พบในแหล่งน้ำธรรมชาติได้ลดลงมากด้วยสาเหตุต่างๆ แต่ความต้องการบริโภคปลาช่อนกลับเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การอาศัยปลาช่อนจากธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค ดังนั้นการนำปลาช่อนมาเลี้ยงในบ่อจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มผลผลิตปลาช่อนให้เพียงพอับความต้องการ ซึ่งปัจจุบันการเลี้ยงปลาช่อนในบ่อดินของเกษตรกรประสบความสำเร็จสูง โดยใช้อาหารปลาเม็ดสดบดผสมกับรำและปลายข้าวสุกหรืออาหารเม็ดสำเร็จรูป ซึ่งปลาช่อนที่จำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไปในปัจจุบันได้มาจากการเพาะเลี้ยงประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอีก 10 เปอร์เซ็นต์ได้มาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ สำหรับแหล่งเลี้ยงปลาช่อนที่สำคัญส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณภาคกลาง และศูนย์กลางการเลี้ยงปลาช่อนแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศไทยคือ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่อำเภอสองพี่น้องและอำเภอบางปลาหมึก โดยเฉพาะที่อำเภอบางปลาหมึกเป็นที่รวบรวมผลผลิตและจำหน่ายปลาช่อนไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ

ประวัติความเป็นมาการเลี้ยงปลาช่อน มีข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้พบว่า การเลี้ยงปลาช่อนในประเทศไทยเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อประมาณ 45 ปีมาแล้ว โดยชาวจีนที่ตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นนายทุนได้รวบรวมลูกปลาช่อนจากแหล่งน้ำธรรมชาติในเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง มาทดลองเลี้ยงดูและเห็นว่าพอเลี้ยงได้ จึงลงทุนให้กับคนญวนที่มีภูมิสำเนาติดกับแม่น้ำท่าจีนและคลองสองพี่น้องในตำบลสองพี่น้องและตำบลต้นตาล โดย

สร้างกระชังในล่อนแล้วแต่ขนาดและความเหมาะสมของลูกปลาช่อนที่นำมาเลี้ยง เริ่มแรกนำหอยโข่งมาบดให้เป็นอาหารแต่ได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร เพราะอาหารไม่เพียงพอ ลูกปลาจะกินกันเอง ต่อมาจึงใช้ปลาเบ็ดมาบดให้เป็นอาหารผสมกับรำละเอียดและอาหารเสริมทำให้ได้ผลดีขึ้น ผลผลิตลูกปลาช่อนที่ได้นายทุนรับซื้อไว้ทั้งหมด เพื่อจำหน่ายให้กับผู้เลี้ยงปลาช่อนส่งตลาดต่อไป ซึ่งการเลี้ยงลูกปลาช่อนในกระชังที่อำเภอสองพี่น้องดำเนินการได้ประมาณ 2 ปีก็ต้องเลิก เพราะเกษตรกรบางรายได้นำลูกปลาช่อนไปทดลองเลี้ยงในบ่อดินและได้ผลดีกว่า ต้นทุนต่ำกว่า ปริมาณลูกปลาช่อนที่ได้รับก็มีจำนวนมากกว่า ทำให้ราคาจำหน่ายต่ำลงด้วยแต่ผู้นิยมซื้อกลับสูงขึ้น หลังจากนั้นการเลี้ยงปลาช่อนในประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ทั้งด้านการเพาะขยายพันธุ์และวิธีการเลี้ยง จนสามารถเลี้ยงปลาช่อนในบ่อแบบหนาแน่นได้ดังเช่นในปัจจุบัน

บทที่ 2 รูปร่างและลักษณะทั่วไป

ปลาช่อนเป็นปลาน้ำจืดที่มีเกล็ดชนิดหนึ่ง มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ใ้ค้อก ลูกค้อก ส่วนภาคเหนือและภาคอีสานเรียกว่า ค้อ ปลาช่อนจัดอยู่ในครอบครัว (Family) Ophicephalidae สกุล (Genus) Ophicephalus มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Ophicephalus striatus Bloch. เป็นปลาที่อยู่ในสกุลเดียวกันกับปลาชะโด ปลาช่อนงูเห่า ปลากระสง และปลาก้าง และด้วยเหตุที่ปลาพวกนี้มีลักษณะหัวคล้ายงู จึงมีชื่อสามัญว่า Snake head fish หรือ Serpent headed fish สำหรับลักษณะโดยทั่วไปของปลาช่อนมีดังนี้

ลำตัว ปลาช่อนมีลักษณะลำตัวค่อนข้างกลมยาวเป็นรูปทรงกระบอกและเรียวสอบจากทางด้านหัวไปหาง ส่วนท้องแบน ปลายหางแบนจากทางด้านข้างเข้าหากัน จัดเป็นปลาขนาดใหญ่ มีความยาวประมาณ 60-75 เซนติเมตร หรือมีความยาวเป็น 5.5-6 เท่าของส่วนสูง และเป็น 3.2-3.3 เท่าของความยาวของหัว เคยมีรายงานว่าปลาช่อนในธรรมชาติมีความยาวถึง 1 เมตร แต่ขนาดของปลาช่อนที่มีขายอยู่ในท้องตลาดทั่วไปมักจะมีขนาดยาวตั้งแต่ 20-40 เซนติเมตร ลำตัวด้านบนโค้งลงเล็กน้อย ส่วนท้องมีลักษณะแบน ด้านข้างของส่วนหางแบน

สีของลำตัวตอนหลังเข้มและคล้ำกว่าด้านท้อง และสีจะเปลี่ยนแปลงเงืองตามสภาพแวดล้อมของแหล่งที่ปลาช่อนอาศัยอยู่ได้ สีของลำตัวจะมีตั้งแต่สีเทาถึงเทาปนน้ำตาล หลังมีสีดำ ส่วนท้องมีสีขาวและอาจมีจุดประสีดำหรือน้ำตาลกระจายอยู่ทั่วไป ด้านข้างของลำตัวจะมีลาย

สีน้ำตาลหรือสีเทาปนดำซึ่งมีขนาดและรูปร่างไม่สม่ำเสมอ ซึ่งพาดขวางลำตัวจากบริเวณใต้เส้นข้างตัวไปยังบริเวณท้อง แต่บางท้องที่ลายเหล่านี้จะติดกันพาดขวางลำตัวจากบริเวณตั้งแต่ครีบหูถึงคอคอดหาง และมีจุดต่างของสีน้ำตาลหรือทางสีดำที่ปลายสุด จำนวนลายมีประมาณ 15 แถบ แต่อย่างไรก็ตามสีของลำตัวและลายของปลาช่อนสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของแหล่งที่อยู่อาศัยและฤดูกาลได้

ส่วนหัว หัวปลาช่อนมีขนาดใหญ่ มีลักษณะแบนจากบนลงล่างตามีขนาดใหญ่อยู่ด้านข้างของส่วนหัว จงอยปากกลมมน ปากกว้างและเฉียงลง มุมปากลึกและยื่นเลยจากตามาก ขากรรไกรสามารถยืดหดได้ ขากรรไกรล่างยื่นออกมายาวกว่าขากรรไกรบนเล็กน้อย พื้นที่ขากรรไกรบนและล่างมีขนาดที่เล็กมากติดกันเป็นแผ่นและแหลมคม ที่ขากรรไกรบนมีเขี้ยว มีพื้นที่เพดานส่วนหน้าและเพดานส่วนใน พื้นที่กรามและเพดานมีประมาณ 4 แถว แผ่นเปิดกระพุ้งแก้มทั้งสองข้างต่อกันทางด้านท้องตรงบริเวณ isthmus ทำให้แผ่นเปิดกระพุ้งแก้มเปิดได้กว้าง ส่วนบนและด้านข้างของหัวมีเกล็ดปกคลุม

ในส่วนหัวของปลาช่อนจะมีอวัยวะพิเศษช่วยในการหายใจที่เรียกว่า ลาบรินทรี (Labyrinth) ซึ่งทำหน้าที่รับอากาศและความชื้นเก็บไว้ช่วยในการหายใจเมื่อจำเป็น จึงทำให้ปลาช่อนสามารถเคลื่อนไหวอยู่บนบกและฝังตัวอยู่ในโคลนตมได้เป็นเวลานาน ส่วนบนและข้างของหัวมีเกล็ดปกคลุม

ครีบ ปลาช่อนมีครีบหลายครีบ แต่ไม่มีเงี่ยง ครีบหลังและครีบกันยาวเกือบถึงโคนหาง ครีบหลังมีก้านครีบเป็นชนิดไม่มีหนาม ครีบหลังมีก้านครีบอ่อนประมาณ 38-42 ก้าน ครีบกันมีก้านครีบอ่อนประมาณ 24-26 ก้าน ครีบกันสั้น ครีบอกมีขนาดใหญ่อยู่ทางด้านท้องใกล้ช่องเปิด

ลักษณะทั่วไปของปลาช่อน

ทวารและครีบกัน ครีบหูอยู่ด้านข้างของลำตัวถัดจากช่องเปิดกระพุ้งแก้ม ครีบหางมีปลายกลมมนและแยกออกจากครีบหลังและครีบกัน โคนครีบหางแบนข้าง ครีบทุกครีบมีสีเทาถึงเทาปนน้ำตาลดำ และครีบทุกครีบไม่มีก้านครีบแข็ง

เกล็ด เกล็ดปลาช่อนมีลักษณะกลมมน ขอบเรียบ เกล็ดตามลำตัวเป็นสีเทาจนถึงน้ำตาลอมเทา เกล็ดส่วนหลังมีสีดำ บริเวณด้านข้างลำตัวมีลายพาดเฉียง เกล็ดบนเส้นข้างลำตัวมีประมาณ 52-57 เกล็ด เส้นข้างตัวไม่ต่อกันเป็นเส้นเดียวโดยจะมีรอยหักลงไป 2 แถวตรงบริเวณเกล็ดที่ 17-20 ด้านบนและด้านข้างของลำตัวมีเกล็ดขนาดใหญ่ แต่เกล็ดที่บริเวณหัวจะมีขนาดใหญ่และแข็งแรงกว่าเกล็ดที่บริเวณลำตัว

บทที่ 3

อุปนิสัยปลาช่อน

ปลาช่อนเป็นปลาที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำจืดทั่วไป มีนิสัยดุร้าย มีความอดทนมากและปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้ดี หากในบริเวณตั้งแต่ระดับพื้นดินจนถึงผิวน้ำ ชอบอาศัยอยู่ในน้ำที่มีความลึกไม่เกิน 1 เมตร และในบริเวณที่มีพันธุ์ไม้น้ำให้หลบซ่อนตัวได้ ฉะนั้นในบริเวณที่มีน้ำลึกเกินกว่านี้จึงมักจะไม่ค่อยพบปลาช่อนอาศัยอยู่ ในธรรมชาติปลาช่อนชอบอาศัยอยู่เดี่ยวๆหรือเป็นคู่ตามพื้นดินที่เป็นโคลน เมื่อน้ำในที่ดังกล่าวแห้งลงจะมุดหลบซ่อนตัวอยู่ในโคลนและมีชีวิตอยู่ได้นานเป็นเดือนถ้าผิวน้ำของลำตัวยังมีความชื้นหรือดินยังเปียกชื้นอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากปลาช่อนมีอวัยวะพิเศษช่วยหายใจที่เรียกว่า diverticulum หรือ Labryrinth ซึ่งอยู่ในโพรงเล็กๆเหนือช่องเหงือก อวัยวะดังกล่าวนี้ประกอบด้วยเยื่อบางๆซึ่งอาจรวมเป็นปุ่มเล็กๆหรือยื่นเป็นหีบซบซ้อนกันอยู่ เยื่อบางๆนี้เองปลาใช้เป็นทางรับอากาศส่งออกซิเจนจากความชื้นและอากาศไปเก็บกักไว้ในโพรงเหนือช่องเหงือก

ลักษณะการเคลื่อนที่และกำบังตัวเพื่อคอยหาเหยื่อของปลาช่อนจะมีอาการเชื่องช้ามาก แต่พอมันพบเหยื่อแล้วจะพุ่งตัวเข้าสู่และกัดตัวอย่างรวดเร็ว ในทำนองเดียวกันถ้ามันรู้ว่ามันมีศัตรูที่โตกว่าหรือมีคนมารบกวนก็จะรีบหลบหลีกและกำบังตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน หรือบางทีจะฝังตัวจมนิ่งอยู่ในโคลนเพื่อลวงตาว่ามันไม่ได้อยู่ที่นั่นแล้ว หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ปลาช่อนคุด ปลาช่อนมีนิสัยชอบเคลื่อนย้ายและอพยพย้ายถิ่นอาศัยอยู่เสมอ เพื่อหาแหล่งที่อยู่ใหม่ที่กว้างและสมบูรณ์โดยเฉพาะแหล่งที่เหมาะสมในการวางไข่ ย้ายถิ่นอาศัยเพื่อไปสู่แหล่งที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์กว่าหรือ

ปลาช่อน

เพื่อหลีกเลี่ยงศัตรู อุปนิสัยของปลาช่อนอีกอย่างหนึ่งคือ ชอบขึ้นมาสู่วิวน้ำแล้วเอาส่วนหัวโผล่พ้นน้ำมาสูบอากาศอยู่เสมอ ซึ่งมีรายงานว่าถ้านำปลาช่อนมาขังไว้ในตู้กระจกแล้วใช้แผ่นตะแกรงปิดต่ำกว่าผิวน้ำลงไปเพื่อป้องกันไม่ให้ปลาช่อนขึ้นมาสูบอากาศได้ปลาช่อนก็จะตายภายใน 24 ชั่วโมง จึงเป็นการยืนยันได้ว่าปลาช่อนต้องการออกซิเจนจากอากาศไปช่วยในการหายใจ โดยหลังจากปลาช่อนขึ้นมาสูบอากาศแล้วมันจะมุดตัวกลับลงใต้น้ำทันที โอกาสที่จะเห็นปลาช่อนลอยตัวนิ่งๆอยู่ใกล้ผิวน้ำจึงไม่ค่อยมี ด้วยเหตุที่มันเป็นปลาที่ฉลาดในการหากินและหลบภัยนี้เอง ทำให้การจับปลาช่อนในแหล่งน้ำธรรมชาติจึงต้องใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น ใช้ลอบ แทนการใช้เบ็ด

สำหรับนิสัยการกินอาหาร ปลาช่อนเป็นปลาที่มีนิสัยชอบหาอาหารกินในเวลากลางวัน เป็นปลาประเภทกินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร กินสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ รวมทั้งปลาขนาดเล็กชนิดต่างๆหรือแม้แต่พวกเดียวกัน มันก็กินกัน เป็นปลาที่กินอาหารได้จุ ในวันหนึ่งๆปลาช่อนจะไล่จับเหยื่อกินไม่น้อยกว่า 2-3 ครั้ง ตามธรรมชาติลูกปลาช่อนขนาดเล็กจะกินพวกสาหร่ายและสัตว์เซลล์เดียวเป็นอาหาร ลูกปลาที่โตขึ้นกินพวกกุ้งปูเล็กๆ และพวกพืชบ้างเล็กน้อย ส่วนปลาช่อนขนาดใหญ่จัดเป็นประเภทปลา กินเนื้ออย่างแท้จริง กินสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ใต้น้ำ เช่น ปลาขนาดเล็ก กุ้งฝอย ไล่เดือน กบ เขียด งู และแมลงใต้น้ำชนิดต่างๆ แต่เมื่อถึงคราวที่ขาดแคลนอาหารเข้าจริงๆมันก็จะกินกันเอง โดยปลาช่อนตัวใหญ่จะกินปลาช่อนตัวเล็ก

บทที่ 4

การผสมพันธุ์วางไข่ตามธรรมชาติ

ตามธรรมชาตินั้นปลาช่อนสามารถวางไข่ได้เกือบตลอดทั้งปี แต่ช่วงที่เหมาะสมที่สุดคือ ช่วงฤดูฝน โดยปลาช่อนจะเริ่มวางไข่ตั้งแต่เดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนตุลาคม แต่จะวางไข่มากที่สุดในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม โดยจะวางไข่ได้หลายครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงที่แม่ปลามีความพร้อมที่สุดและในช่วงดังกล่าวเป็นช่วงต้นฤดูฝน ทำให้น้ำในแหล่งต่างๆมีปริมาณมากจนท่วมชายฝั่งที่มีพันธุ์ไม้น้ำต่างๆขึ้นอยู่ ทำให้ปลาช่อนสร้างรังและหาอาหารได้ง่าย ปกติปลาช่อนสามารถผสมพันธุ์วางไข่ได้ในแหล่งน้ำทุกสภาพ แต่ปลาช่อนจะชอบวางไข่ในแหล่งน้ำธรรมชาติที่เงียบสงบปราศจากสิ่งรบกวน เป็นแหล่งน้ำนิ่ง เป็นที่ร่มเย็น มีพันธุ์ไม้น้ำขึ้นกระจายทั่วไป มีความลึกของน้ำประมาณ 30 เซนติเมตร และไม่มีลมพัดแรง เพราะถ้าลมพัดแรงไข่อาจจะถูกพัดกระจัดกระจายได้ สำหรับสถานที่ที่ปลาช่อนชอบวางไข่ได้แก่ คูข้างถนน ร่องสวนผัก ในนาข้าว ในบ่อ คูน้ำ บริเวณเชิงลาดตลิ่งของคลอง ฯลฯ

ปลาช่อนจะเริ่มผสมพันธุ์วางไข่เมื่อมีอายุประมาณ 1 ปีขึ้นไปและมีความยาวตั้งแต่ 20 เซนติเมตรขึ้นไป ซึ่งเป็นระยะที่ระบบสืบพันธุ์มีการพัฒนาพร้อมที่จะทำการผสมพันธุ์วางไข่ได้ เมื่อเข้าสู่ฤดูวางไข่จะสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างปลาช่อนเพศผู้กับเพศเมียได้อย่างชัดเจนคือ ปลาเพศเมียจะมีลักษณะท้องอูมเป่ง ช่องเพศขยายใหญ่และมีสีชมพูปนแดง และครีบท้องกว้างสั้น ส่วนปลาเพศผู้ลำตัวมีสีเข้ม ใต้คางจะมีสีขาว และลำตัวยาวเรียวกว่าเพศเมีย โดยปลาเพศผู้จะเป็นผู้สร้างแอ่งวางไข่เองโดยใช้ปากกัดพื้นน้ำที่ขึ้นอยู่บริเวณขอบบ่อหรือชายน้ำให้เป็นวงและใช้หาง

ISBN 974-94063-6-2

9 789749 406366

חוט 75 ורד